

Η ετερογένεια στο μάθημα της Γερμανικής ως Β΄ ξένης γλώσσας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Μια πρώτη προσέγγιση

Τσακαλίδου Σοφία

Μεταδιδακτορική ερευνήτρια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
stsakalidou@del.auth.gr

Περίληψη

Η διδασκαλία σε μικτά τμήματα αποτελεί μια καθημερινότητα, την οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί της Γερμανικής. Υπάρχουν ελάχιστες έρευνες στον ελλαδικό χώρο, οι οποίες εξετάζουν το φαινόμενο σε γενικότερο πλαίσιο ή εστιάζουν σε μία συγκεκριμένη παράμετρο ετερογένειας, όπως οι μαθησιακές δυσκολίες. Βασικός στόχος της παρούσας έρευνας είναι να καταγράψει με συστηματικό τρόπο την ετερογένεια στην τάξη της γερμανικής γλώσσας σε όλες τις εκφάνσεις της και να εντοπίσει ποιοι είναι οι τρόποι που επιλέγουν οι εκπαιδευτικοί, για να διαχειριστούν την ανομοιογενή τάξη. Επί μέρους στόχοι της έρευνας είναι: (α) Η καταγραφή των διαφορετικών υποπεριπτώσεων που αποκλίνουν από τον τυπικό μαθητή στο πλαίσιο της τάξης της Γερμανικής ως Β΄ ξένης γλώσσας και στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια) σε πανελλαδικό επίπεδο. (β) Να καταγραφούν οι τρόποι, τεχνικές, τροποποιήσεις στη διδασκαλία που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για να αντιμετωπίσουν τη διαφορετικότητα στο πλαίσιο της τάξης.

Λέξεις κλειδιά: ετερογένεια, διδασκαλία της Γερμανικής ως Β΄ ξένης γλώσσας, μαθησιακές δυσκολίες, διαπολιτισμική εκπαίδευση, χαρισματικοί μαθητές.

Εισαγωγή

Η διδασκαλία σε μικτά τμήματα αποτελεί μια καθημερινότητα, την οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί της Γερμανικής. Υπάρχουν ελάχιστες έρευνες στον ελλαδικό χώρο, οι περισσότερες από τις οποίες, μάλιστα, εξετάζουν το φαινόμενο σε γενικότερο πλαίσιο, (Μανούσου, 2017; Μπελέση, 2009; Προβελεγγίου, 2013; Χριστόφη, 2015; Kanella, 2019) ή εστιάζουν σε μία συγκεκριμένη παράμετρο ετερογένειας, όπως οι μαθησιακές δυσκολίες (Τσακαλίδου, 2021a; 2021b; 2020; Tsakalidou, 2021; in press; Tsakalidou, Koufokotsiou, & Gaganis, in press). Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να καταγράψει με συστηματικό τρόπο την ποικιλομορφία που υπάρχει στην τάξη της γερμανικής γλώσσας και να εντοπίσει ποιοι είναι οι τρόποι που επιλέγουν οι εκπαιδευτικοί, για να διαχειριστούν την ανομοιογενή τάξη.

Αντικείμενο της έρευνας αποτελεί η ετερογένεια σε όλες τις εκφάνσεις της (μαθησιακή ετοιμότητα, μαθητές με εξαιρετικά ταλέντα, μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, μετανάστες, κ.λπ.). Στόχοι της έρευνας είναι:

(α) Η καταγραφή των διαφορετικών υποπεριπτώσεων που αποκλίνουν από τον τυπικό μαθητή/ την τυπική μαθήτρια στο πλαίσιο της τάξης της Γερμανικής ως Β΄ ξένης γλώσσας και στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια) σε πανελλαδικό επίπεδο.

(β) Η καταγραφή των τρόπων, τεχνικών, τροποποιήσεων στη διδασκαλία που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για να αντιμετωπίσουν τη διαφορετικότητα στο πλαίσιο της τάξης. Ακόμη, εξετάζεται κατά πόσο θεωρούν ότι είναι αποτελεσματικός ο τρόπος αντιμετώπισης της ετερογένειας και αν η επιμόρφωσή τους είναι επαρκής για να αντιμετωπίσουν την ετερογένεια στο πλαίσιο της τάξης.

Οι ερευνητικές υποθέσεις είναι οι ακόλουθες:

(α) Η ετερογένεια στην τάξη έχει πολυάριθμες εκφάνσεις και εκφράζεται με διάφορες μορφές. Οι παράγοντες που δημιουργούν την ετερογένεια στην τάξη της γερμανικής

γλώσσας είναι ποικίλοι, με κύριους τη μαθησιακή ετοιμότητα, τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των μαθητών, τις μαθησιακές δυσκολίες, τα εξαιρετικά ταλέντα.

(β) Οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν την ετερογένεια στην καθημερινότητά τους, καθώς καλούνται να διδάξουν εκ προοιμίου μικτά τμήματα.

(γ) Οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να αντιμετωπίσουν τη διαφορετικότητα μέσα σε ένα κλίμα συμπερίληψης με διάφορους τρόπους.

(δ) Η προσπάθεια που καταβάλλεται (με την τροποποίηση της διδασκαλίας, τις προσαρμογές του μαθήματος, τις συνεργατικές δραστηριότητες, κ.ά.) δημιουργεί ποικίλα συναισθήματα στους εκπαιδευτικούς, ανάλογα με τα περιθώρια υλοποίησής της και τα αποτελέσματά της.

(ε) Η ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (εν ενεργεία και εν δυνάμει) σε σχέση με την ετερογένεια και τους γόνιμους τρόπους αντιμετώπισής της είναι επιτακτική.

Στο παρόν άρθρο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πιλοτικής έρευνας, η οποία διεξήχθη κατά το σχολικό έτος 2020-2021 και εξετάζουμε σε βάθος το πρώτο κομμάτι της έρευνας, δηλαδή την καταγραφή των διαφορετικών υποπεριπτώσεων που αποκλίνουν από τον τυπικό μαθητή/ την τυπική μαθήτριά στο πλαίσιο της τάξης της Γερμανικής ως Β΄ ξένης γλώσσας και στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης.

Ερευνητική μεθοδολογία

Η έρευνα είναι δειγματοληπτική και πραγματοποιήθηκε σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα σε πανελλαδική κλίμακα, το οποίο αντλήθηκε τυχαία από Δημόσια και Ιδιωτικά Σχολεία από διάφορα μέρη της Ελλάδας και από τις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης (Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια) με τη χρήση ερωτηματολογίου. Το θέμα της παρούσας μεταδιδακτορικής έρευνας αφορά μεγάλο πληθυσμό εκπαιδευτικών, ο οποίος δύσκολα διερευνάται με άλλες μεθόδους. Επίσης, επιλέχθηκε η εν λόγω μεθοδολογία, καθώς λόγω της καταχώρισης των απαντήσεων σε κλειστού τύπου ερωτήματα, η επεξεργασία των δεδομένων και η συμπερασματολογία μπορούν να διεξαχθούν με έγκυρο, κατάλληλο και αξιόπιστο τρόπο.

Οι ποσοτικές μέθοδοι εφαρμόζονται, όταν στόχος της έρευνας είναι ο έλεγχος συγκεκριμένων υποθέσεων ή ερωτημάτων για το υπό μελέτη φαινόμενο, όπως στην προκειμένη περίπτωση. Οι ποσοτικές μέθοδοι που βασίζονται σε δειγματοληπτική έρευνα με ερωτηματολόγιο, προσφέρουν τη δυνατότητα στην ερευνήτρια να προσεγγίσει μεγάλο μέρος του πληθυσμού για τον έλεγχο των συγκεκριμένων υποθέσεων ή ερωτημάτων.

Η τυποποίηση των στοιχείων που συλλέγονται, η δυνατότητα προσέγγισης μεγάλου μέρους πληθυσμού και η επιδεκτικότητα των στοιχείων σε στατιστικές μεθόδους ανάλυσης είναι και η πιο κατάλληλη μορφή εμπειρικής έρευνας για τους συγκεκριμένους ερευνητικούς σκοπούς.

Βασικά ζητήματα στα οποία εστιάζουμε πριν τη διεξαγωγή της έρευνας είναι:

(α) η συλλογή ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος του υπό μελέτη πληθυσμού και

(β) η διαμόρφωση ενός κατάλληλου για την έρευνα ερωτηματολογίου, το οποίο θα δοκιμαστεί κατά την πιλοτική φάση και θα τροποποιηθεί ανάλογα με τα αποτελέσματα.

Εξαιρετικά σημαντική είναι και η καταλληλότητα της μεθόδου δειγματοληψίας, η οποία επιλέχθηκε λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως τα έξοδα, ο χρόνος και η προσβασιμότητα. Το δείγμα είναι αντιπροσωπευτικό και αντλήθηκε με απλή τυχαία δειγματοληψία, για να μπορέσει η ερευνητική διαδικασία να οδηγήσει σε έγκυρα αποτελέσματα και να επιτρέπει στην ερευνήτρια τη γενίκευση των συμπερασμάτων της.

Το μέσο συλλογής δεδομένων είναι ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο αναλύθηκε μέσα από τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων. Τα ερωτήματα σχετίζονται άμεσα με τους στόχους της έρευνας και περιλαμβάνουν τα απαραίτητα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, ώστε μέσα από τις συσχετίσεις των μεταβλητών να είναι δυνατή η περιγραφή τάσεων και χαρακτηριστικών του υπό μελέτη ζητήματος.

Οι ερωτήσεις είναι κλειστού τύπου (πολλαπλής επιλογής, διχοτομικές, πεντάβαθμης ή/και εντεκάβαθμης κλίμακας Likert, κ.ά.).

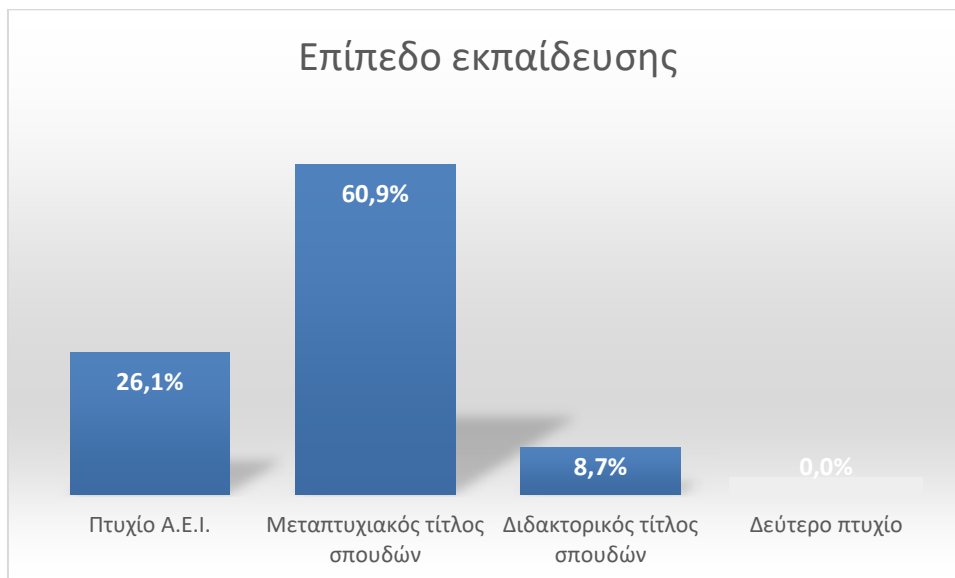
Πριν τη διεξαγωγή της κύριας έρευνας, η οποία θα πραγματοποιηθεί κατά το σχολικό έτος 2021-2022, πραγματοποιήθηκε η πιλοτική έρευνα, της οποίας τα αποτελέσματα εξετάζουμε στο παρόν άρθρο και κατά την οποία η ερευνήτρια έλεγξε το ερωτηματολόγιο σε ένα περιορισμένο δείγμα. Σε αυτό το στάδιο εντοπίστηκαν πιθανές ασάφειες, μη κατανοητοί όροι, δυσκολία στην επιλογή απάντησης, τροποποιήθηκε και οριστικοποιήθηκε η τελική μορφή του το ερωτηματολογίου.

Δεοντολογία της έρευνας

Οι συμμετέχοντες/χουσες στην πιλοτική έρευνα ενημερώθηκαν πριν τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου σχετικά με τον σκοπό της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα που διερευνώνται και ότι η συμμετοχή τους στην ερευνητική διαδικασία είναι εθελοντική και η συμβολή τους εξαιρετικά σημαντική για την ολοκλήρωσή της. Ενημερώθηκαν, επίσης, ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και εμπιστευτικό και ότι τα ευρήματα θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τον σκοπό της έρευνας και θα είναι στη διάθεσή τους, όποτε τα χρειαστούν. Φυσικά, δόθηκαν επίσης τα στοιχεία επικοινωνίας της ερευνήτριας καθώς και της επιβλέπουσας καθηγήτριας, σε περίπτωση που υπήρχε κάποια απορία ή χρειαζόταν κάποια διευκρίνιση κάποιος/α από τους ερωτηθέντες/τις ερωτηθείσες. Επομένως, οι συμμετέχοντες/χουσες ενημερώθηκαν με βάση τη δεοντολογία και ηθική που πρέπει να διέπει την έρευνα σχετικά με την εθελοντική συμμετοχή τους και για το ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και τα δεδομένα εμπιστευτικά. Τέλος, ζητήθηκε από τους/τις συμμετέχοντες/χουσες να συναινέσουν, ώστε να προχωρήσουν στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Το δείγμα της έρευνας

Στην πιλοτική έρευνα συμμετείχαν 23 εκπαιδευτικοί γερμανικής γλώσσας, συγκεκριμένα, 21 γυναίκες και 2 άντρες, οι οποίοι ήταν ηλικίας 35 έως 53 ετών. Στο Σχήμα 1 μπορούμε να δούμε το επίπεδο εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα. Το 26,1% των συμμετεχόντων/χουσών έχει πτυχίο Α.Ε.Ι., το 60,9% διαθέτει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, το 8,7% διαθέτει διδακτορικό τίτλο σπουδών, το 0,0% διαθέτει δεύτερο πτυχίο.

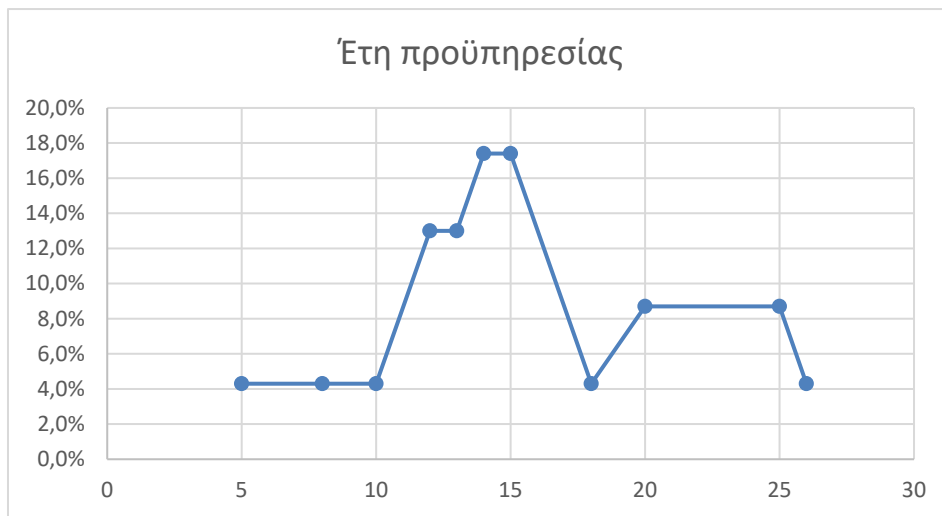

Σχήμα 1. Επίπεδο εκπαίδευσης συμμετεχόντων/χουσών

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων/χουσών είναι μόνιμοι/ες εκπαιδευτικοί (87%) και το 13% είναι Αναπληρωτές/τριες Μειωμένου Ωραρίου (ΑΜΩ). Οι βαθμίδες που υπηρετούν οι συμμετέχοντες/χουσες είναι οι ακόλουθες:

- Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο): 21,7%
- Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Λύκειο): 8,7%
- Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Δημοτικό): 47,8%
- Συμπληρώνουν ωράριο και στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης: 21,8%.

Οι συμμετέχοντες/χουσες στην έρευνα υπηρετούν στις ακόλουθες Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Α΄ Θεσσαλονίκης, Β΄ Θεσσαλονίκης, Καβάλας, Κορινθίας, Μαγνησίας, Πέλλας, Σερρών, Χαλκιδικής, Δωδεκανήσου, Έβρου, Ζακύνθου, Ημαθίας και Ηρακλείου. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 2, η προϋπηρεσία των συμμετεχόντων/χουσών κυμαίνεται μεταξύ πέντε και 26 ετών.

Σχήμα 2. Έτη προϋπηρεσίας συμμετεχόντων/χουσών

Δημογραφικά δεδομένα τμημάτων

Ο αριθμός των τμημάτων που δίδασκαν κατά το σχολικό κατά το σχολικό έτος 2020-2021 οι συμμετέχοντες/χουσες της έρευνας κυμαίνεται από τρία έως 14 τμήματα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, ενώ οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτικοί (69,6%) δίδασκαν σε λιγότερους/ες από 200 μαθητές/τριες, το 17,4% δίδασκε σε 200 έως 250 μαθητές/τριες και το 13% δίδασκε σε 250 έως 300 μαθητές/τριες.

Πίνακας 1. Αριθμός τμημάτων που δίδασκαν οι συμμετέχοντες/χουσες

Αριθμός τμημάτων	Ποσοστό
3	4,3%
4	8,7%
5	4,3%
6	13%
7	13%
9	21,7%
10	8,7%
11	13%
12	8,7%
14	4,3%

Εξετάσαμε την ετερογένεια των τμημάτων ως προς τις ακόλουθους κατηγορίες: μαθητές/τριες μετανάστες/στρίες δεύτερης γενιάς, μαθητές/τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ), μαθητές/τριες με εξαιρετικά ταλέντα (π.χ. στη ζωγραφική ή στον αθλητισμό), μαθητές/τριες με ιδιαίτερες (εξαιρετικές) νοητικές ικανότητες (ιδιαίτερη ευφυΐα) με βάση το Άρθρο 3 του Νόμου 3699 (ΦΕΚ 199 Α'/2-10-2008) του ΥΠ.Π.Ε.Θ. (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2008), σύμφωνα με το οποίο ορίζονται οι κατηγορίες που εμπίπτουν στους μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ). Συγκεκριμένα εξετάσαμε τα εξής:

- Αν υπάρχουν μαθητές/τριες που ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες στα τμήματα που διδάσκουν οι εκπαιδευτικοί.
- Αν συμμετέχουν ενεργά στο μάθημα.
- Αν ναι, που αποδίδουν οι εκπαιδευτικοί την ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών.
- Αν όχι, που αποδίδουν οι εκπαιδευτικοί την μη-ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών.
- Αν ο διευθυντής/ η διευθύντρια ενημέρωσε τους εκπαιδευτικούς στην έναρξη της σχολικής χρονιάς σχετικά με τους μαθητές/τις μαθήτριες που ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες (μαθητές/τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, κ.ο.κ.).

Ως προς την πρώτη παράμετρο καταγράφονται τα δεδομένα του Πίνακα 2, όπου βλέπουμε κατά πόσο στα τμήματα των συμμετεχόντων/χουσών υπήρχαν περιπτώσεις μαθητών/τριών από τις τέσσερις υπό εξέταση κατηγορίες. Διαπιστώνεται ότι σε πολύ μεγάλο ποσοστό υπάρχουν μαθητές/τριες μετανάστες/στρίες δεύτερης γενιάς, μαθητές/τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και μαθητές/τριες με εξαιρετικά ταλέντα. Ωστόσο, αρκετά πιο σπάνια καταγράφονται μαθητές με εξαιρετική ευφυΐα. Πιο συγκεκριμένα, ως προς τη δεύτερη κατηγορία (μαθητές/τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες) καταγράφηκαν στο σύνολο του δείγματος οι ακόλουθες περιπτώσεις:

- Νοητική αναπηρία: ένας μαθητής
- Αισθητηριακές διαταραχές ακοής (κωφοί, βαρήκοοι): έξι μαθητές/τριες
- Κινητικές αναπηρίες: τρεις μαθητές/τριες
- Χρόνια μη ιάσιμα νοσήματα: οκτώ μαθητές/τριες
- Διαταραχές ομιλίας/λόγου: οκτώ μαθητές/τριες
- Διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές (φάσμα αυτισμού): 18 μαθητές/τριες
- Σύνδρομο ελλειμματικής προσοχής με ή χωρίς υπερκινητικότητα: 45 μαθητές/τριες
- Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, όπως δυσλεξία, δυσαριθμησία, δυσορθογραφία, δυσαναγνωσία, δυσγραφία: 76 μαθητές/τριες.

Διαπιστώνεται, επομένως, ότι η πλειοψηφία των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, που συναντώνται στο πλαίσιο της τάξης της Γερμανικής γλώσσας είναι οι ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, το σύνδρομο ελλειμματικής προσοχής με ή χωρίς υπερκινητικότητα και οι διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές (φάσμα αυτισμού).

Πίνακας 2. Περιπτώσεις μαθητών που αποκλίνουν από τον μέσο όρο

	Μετανάστες/τριες β' γενιάς	Μαθητές/τριες με ΕΕΑ	Μαθητές/τριες με εξαιρετικά ταλέντα	Μαθητές/τριες με εξαιρετική ευφυΐα
Ναι	73,9%	91,3%	69,6%	39,1%
Όχι	17,4%	4,3%	0,0%	17,4%
Δεν γνωρίζω	8,7%	4,3%	30,4%	43,5%

Αιτίες ενεργής συμμετοχής στο μάθημα

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην πιλοτική έρευνα ερωτήθηκαν σχετικά με τις αιτίες, στις οποίες αποδίδουν την ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών στο μάθημά τους. Συγκεκριμένα, οι επιλογές που είχαν στη διάθεσή τους ήταν οι ακόλουθες:

- Το θετικό κλίμα που επικρατεί στην τάξη.
- Η θετική επιβράβευση από μέρους του/της εκπαιδευτικού για κάθε προσπάθεια που καταβάλλουν.
- Στο ότι προσπαθεί ο/η εκπαιδευτικός να προσαρμόσει το μάθημά του στις ανάγκες κάθε μαθητή/τριας.
- Στις παιγνιώδεις δραστηριότητες, τα βίντεο και τα τραγούδια που χρησιμοποιεί ο/η εκπαιδευτικός στο μάθημα.
- Στα ισχυρά κίνητρα μάθησης που έχουν οι μαθητές/τριες.
- Άλλο.

Ως προς τους/τις μαθητές/τριες που συμμετέχουν ενεργά στο μάθημα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3, στους/στις μετανάστες/στριες δεύτερης γενιάς ως ισχυρότερο κίνητρο λειτουργεί το θετικό κλίμα στην τάξη και η θετική επιβράβευση από τον καθηγητή/την καθηγήτρια. Στους/στις μαθητές/τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες θετικά επιδρούν κυρίως η θετική επιβράβευση και η προσαρμογή του μαθήματος στις ανάγκες των μαθητών/τριών. Στους/στις μαθητές/τριες με εξαιρετικά ταλέντα επιδρά το θετικό κλίμα μέσα στην τάξη, η θετική επιβράβευση και τα κίνητρα των ίδιων των μαθητών/τριών, ενώ στους/στις μαθητές/τριες με εξαιρετικές νοητικές ικανότητες θετική επίδραση έχουν κυρίως τα ισχυρά κίνητρα των ίδιων των μαθητών/τριών και δευτερευόντως η προσαρμογή του μαθήματος στις ανάγκες τους.

Πίνακας 3. Αιτίες ενεργής συμμετοχής μαθητών/τριών

Αιτίες ενεργής συμμετοχής	Μετανάστες/στριες β' γενιάς	Μαθητές/τριες με ΕΕΑ	Μαθητές/τριες με εξαιρετικά ταλέντα	Μαθητές/τριες με εξαιρετική ευφυΐα
Θετικό κλίμα στην τάξη	68,4%	50%	60%	46,2%
Θετική επιβράβευση από καθηγητή/τρια	68,4%	77,3%	55%	30,8%
Προσαρμογή μαθήματος στις ανάγκες του/της μαθητή/τριας	57,9%	72,7%	45%	53,8%
Παιγνιώδεις δραστηριότητες, βίντεο, τραγούδια	52,6%	50%	35%	38,5%
Ισχυρά κίνητρα μαθητών/τριών	47,4%	27,3%	55%	64,2%

Αιτίες μη-ενεργής συμμετοχής στο μάθημα

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην πιλοτική έρευνα ερωτήθηκαν σχετικά με τις αιτίες, στις οποίες αποδίδουν την μη-ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών στο μάθημά τους. Συγκεκριμένα, οι επιλογές που είχαν στη διάθεσή τους ήταν οι ακόλουθες:

- Στην έλλειψη προσοχής/συγκέντρωσης.
- Στην έλλειψη κινήτρων.
- Στη λάθος διαχείριση του χρόνου από τον/τη μαθητή/τρια.
- Στη λάθος διαχείριση του χρόνου από τον/την εκπαιδευτικό κατά τη διδασκαλία.
- Στην πίεση της διδακτέας ύλης.
- Στον μεγάλο αριθμό παιδιών στην τάξη.
- Στη διδασκαλία.
- Άλλο.

Ως προς τη μη-ενεργή συμμετοχή στο μάθημα της Γερμανικής ορίζονται κατά περίπτωση οι παράγοντες που βλέπουμε στον Πίνακα 4. Συγκεκριμένα, για τους/τις μετανάστες/στρίες δεύτερης γενιάς ο συνηθέστερος λόγος που απέχουν από τη μαθησιακή διαδικασία είναι η έλλειψη κινήτρων. Το ίδιο ισχύει και για τους/τις μαθητές/τριες με εξαιρετικά ταλέντα και με εξαιρετική ευφυΐα. Για τους/τις μαθητές/τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες η αιτία, στην οποία οφείλεται η μη-ενεργή συμμετοχή τους στο μάθημα, είναι η έλλειψη προσοχή/συγκέντρωσης. Επίσης, σημαντικές αιτίες θεωρούνται ο μεγάλος αριθμός των μαθητών/τριών στην τάξη και η έλλειψη κινήτρων.

Πίνακας 4. Αιτίες μη-ενεργής συμμετοχής μαθητών/τριών

Αιτίες μη-ενεργής συμμετοχής	Μετανάστες/τριες β' γενιάς	Μαθητές/τριες με ΕΕΑ	Μαθητές/τριες με εξαιρετικά ταλέντα	Μαθητές/τριες με εξαιρετική ευφυΐα
Έλλειψη προσοχής/συγκέντρωσης	38,9%	68,2%	36,8%	25%
Έλλειψη κινήτρων	55,6%	45,5%	57,9%	50%
Λάθος διαχείριση χρόνου από μαθητή/τρια	5,6%	13,6%	0%	8,3%
Λάθος διαχείριση χρόνου από τον/την εκπαιδευτικό	16,7%	18,2%	5,3%	8,3%
Πίεση διδακτέας ύλης	11,1%	22,7%	10,5%	8,3%
Μεγάλος αριθμός μαθητών/τριών στην τάξη	38,9%	54,5%	21,1%	16,7%
Διδασκαλία	11,1%	13,6%	10,5%	16,7%
Άλλοι παράγοντες	5,6%	4,5%	5,3%	8,3%

Ενημέρωση από τον διευθυντή/τη διευθύντρια

Τέλος, ως προς την ενημέρωση των εκπαιδευτικών από τον διευθυντή/τη διευθύντρια σχετικά με τις περιπτώσεις που υπάρχουν στα τμήματα που διδάσκουν καταγράφονται τα δεδομένα του Πίνακα 5. Συγκεκριμένα, για τους/τις μετανάστες/στρίες δεύτερης γενιάς ενημερώθηκε μόλις το 10,5%, για τους/τις μαθητές/τριες με εξαιρετικά ταλέντα 8,7% και για τους/τις μαθητές/τριες με εξαιρετική ευφυΐα δεν ενημερώθηκε κανένας/καμία εκπαιδευτικός. Ενώ, για τους/τις μαθητές/τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ενημερώθηκε το 56,5% των εκπαιδευτικών. Ενδεχομένως, η αιτία είναι ότι στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, που είναι και η συνηθέστερη κατηγορία μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που συναντάται στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης, έχουν τη δυνατότητα με βάση τη διάγνωσή τους να εξετάζονται προφορικά.

Πίνακας 5. Ενημέρωση από διευθυντή/τρια

Ενημέρωση	Μετανάστες/τριες β' γενιάς	Μαθητές/τριες με ΕΕΑ	Μαθητές/τριες με εξαιρετικά ταλέντα	Μαθητές/τριες με εξαιρετική ευφυΐα
Ναι	10,5%	56,5%	8,7%	0%
Όχι	89,5%	43,5%	91,3%	100%

Συμπεράσματα

Κατά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με έρευνες που διεξήχθησαν στον ελλαδικό χώρο και ασχολούνται με την ετερογένεια και την αντιμετώπισή της στη σχολική αίθουσα διδασκαλίας και δη στο μάθημα της Γερμανικής ως Β΄ ξένης γλώσσας δεν υπάρχουν ευρήματα. Υπάρχουν ορισμένες έρευνες (Μανούσου, 2017; Μπελέση, 2009; Προβελεγγίου, 2013; Χριστόφη, 2015) οι οποίες εξετάζουν το φαινόμενο της ετερογένειας στο πλαίσιο της τάξης στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης, καθώς και ορισμένες δημοσιεύσεις οι οποίες εξετάζουν το φαινόμενο της ετερογένειας γενικά (Βηδενμάιερ, 2013; Doff, 2016; Faulstich-Wieland, 2016). Ωστόσο έρευνες, οι οποίες εστιάζουν συγκεκριμένα στο μάθημα της Γερμανικής ως Β΄ ξένης γλώσσας, είναι ελάχιστες και δεν έχουν θέσει τους συγκεκριμένους στόχους, οι οποίοι είναι το ζητούμενο της παρούσας ερευνητικής πρότασης.

Η ερευνήτρια έχει ασχοληθεί με το θέμα της ετερογένειας στο πλαίσιο εκπόνησης της διδακτορικής της διατριβής (Τσακαλίδου, 2020), η οποία είχε ως θέμα τη «Διδασκαλία της ορθογραφημένης γραφής σε μαθητές Δημοτικού με δυσλεξία στο μάθημα της Γερμανικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας». Εξετάστηκε το θέμα της ετερότητας ως προς τις ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (δυσλεξία), καταγράφηκαν τα χαρακτηριστικά των μαθητών με δυσλεξία και πραγματοποιώντας τροποποιήσεις στη διδασκαλία (διαφοροποιημένη διδασκαλία, πολυαισθητηριακή μέθοδος διδασκαλίας, παρέμβαση) και διαπιστώθηκε, ότι σημειώθηκε σημαντική βελτίωση στην επίδοση των μαθητών.

Επίσης, υπάρχει η έρευνα της Kanella (2019), η οποία ασχολήθηκε με τη σημασία της ταυτότητας του μαθητή στο μάθημα της Γραμματικής και υπήρχε αναφορά στην ετερογένεια στο μάθημα της Γερμανικής ως Β΄ ξένης γλώσσας, εστιάζοντας, ωστόσο, στο Γυμνάσιο.

Η προτεινόμενη έρευνα καλείται να καλύψει ένα ερευνητικό κενό στον τομέα της Διδακτικής της Γερμανικής ως Β΄ ξένης γλώσσας. Θα συμβάλει στην καταγραφή των δεδομένων που υπάρχουν και σκιαγραφούν την καθημερινότητα στην τάξη, την οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί Γερμανικής. Ποιες είναι οι μορφές της ετερότητας που συναντώνται στην τάξη της ξένης γλώσσας στις δύο βαθμίδες; Υπάρχουν διαφορές και/ή ομοιότητες; Πώς επηρεάζεται η καθημερινότητα στην τάξη; Ποιους μηχανισμούς αναπτύσσουν οι εκπαιδευτικοί; Πώς αντιμετωπίζουν την ποικιλομορφία; Είναι επιτυχείς οι τρόποι αντιμετώπισης που έχουν επιλέξει κατά καιρούς; Πού αποδίδουν την επιτυχία/αποτυχία αντιμετώπισης της ετερότητας και των διαφορετικών αναγκών των μαθητών/τριών της τάξης τους;

Συμπερασματικά, υπάρχει πληθώρα περιπτώσεων μαθητών/τριών με ιδιαιτερότητες στην τάξη της Γερμανικής, όπου καλούνται οι εκπαιδευτικοί να ανταποκριθούν επιτυχώς, ενώ ταυτόχρονα έχουν να αντιμετωπίσουν την πρόκληση της μετακίνησης συχνά ακόμη και σε 5 σχολικές μονάδες σε εβδομαδιαία βάση. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τις λίγες διδακτικές ώρες που διαθέτουν σε κάθε τμήμα (δύο διδακτικές ώρες από την Ε΄ Δημοτικού έως την Α΄ Λυκείου και μία διδακτική ώρα στη Β΄ Λυκείου), δυσχεραίνει κατά πολύ το έργο των εκπαιδευτικών, οι οποίοι/ες καλούνται να ανταποκριθούν στις δύσκολες συνθήκες διδασκαλίας σε μια τάξη μικτών ικανοτήτων, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα, λόγω του περιορισμένου ωραρίου ανά τμήμα, να έρθουν σε τριβή με τους/τις μαθητές/τριές τους και να τους/τις γνωρίσουν καλύτερα. Να διαπιστώσουν τις προτιμήσεις, τις ανάγκες, τις ενδεχόμενες δυσκολίες τους. Διαπιστώνουμε με βάση τα δεδομένα της έρευνας, ότι υπάρχει ελάχιστη έως καθόλου ενημέρωση για τις περισσότερες υπό εξέταση περιπτώσεις, ενώ ενημερώνονται από τον διευθυντή/τη διευθύντρια κυρίως για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο ήμισυ των περιπτώσεων.

Εν κατακλείδι, σημειώνεται ότι δεν παρουσιάστηκαν ιδιαίτερες δυσκολίες κατά τη συλλογή δεδομένων στην πιλοτική έρευνα, ωστόσο αναμένεται να χρειαστεί περισσότερο χρόνο για τη συλλογή και επεξεργασία των συλλεχθέντων δεδομένων κατά την κύρια έρευνα, καθώς καταρχάς ο επιθυμητός όγκος απαντήσεων είναι αυξημένος, γεγονός που απαιτεί περισσότερο χρόνο και κόπο από μέρους της ερευνήτριας.

Συνοψίζοντας, η χρησιμότητα και η συνεισφορά της παρούσας ερευνητικής εργασίας στην επιστήμη της Διδακτικής της Γερμανικής ως ξένης γλώσσας, καθώς και γενικότερα της διδασκαλίας ξένων γλωσσών έγκειται σε δύο παραμέτρους. Αφενός, είναι μια πρωτότυπη έρευνα, η οποία για πρώτη φορά εξετάζει το φαινόμενο της ετερογένειας, όπως αυτή απαντάται στην τάξη της ξένης γλώσσας και επιχειρεί να καταγράψει τους τρόπους που επιλέγουν οι εκπαιδευτικοί της Γερμανικής να αντιμετωπίσουν την εν λόγω κατάσταση. Αφετέρου, θέτει τις βάσεις για την επέκταση της δυνατότητας αντιμετώπισης των δυσκολιών στην τάξη, μέσω της εφαρμογής σύγχρονων μεθόδων, όπως η διαφοροποίηση της διδασκαλίας. Τέλος, θεωρείται ότι τα αποτελέσματα της κύριας έρευνας θα συμβάλουν στη σκιαγράφηση της κατάστασης που βιώνουν οι εκπαιδευτικοί της Γερμανικής στην καθημερινή πράξη ως προς τον παράγοντα της ετερογένειας και θα αναδείξουν την ανάγκη για συνεχή επιμόρφωση και τροποποίηση της διδασκαλίας για να καλυφθούν οι ανάγκες όλων των μαθητών/τριών τους.

Αναφορές

Doff, S. (2016). *Heterogenität im Fremdsprachenunterricht: Impulse-Rahmenbedingungen-Kernfragen-Perspektiven*. Tübingen: Narr Francke Attempto.

Faulstich-Wieland, H. (2016). *Umgang mit Heterogenität und Differenz (Professionswissen für Lehrerinnen und Lehrer)*. Hohengehren: Schneider Verlag.

Kanella, A. (2019). *Die Bedeutung der Lerneridentität im Grammatikunterricht. Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades*. Nationale und Kapodistrias Universität Athen. Philosophische Fakultät. Fachbereich für deutsche Sprache und Literatur.

Tsakalidou, S. (2021). Spelling Test for learners with dyslexia learning German as a second foreign language. *European Journal of Special Education Research*, 7(2), 1-16. doi: <http://dx.doi.org/10.46827/ejse.v7i2.3648>

Tsakalidou, S. (in press). Effectiveness of spelling interventions for learners with dyslexia learning German as a second foreign language. In *Proceedings of 3rd International Conference on Management of Educational Units (18-20/12/2020). Preparing for new realities in Education: Opportunities and Challenges*. International Hellenic University.

Tsakalidou, S., Koufokotsiou, P., & Gaganis, C. (in press). Legasthenie und Binnendifferenzierung im DaF-Unterricht. In: E. Karagiannidou, C.O. Papadopoulou, & R. M. Sidiropoulou (Hg.), *Verbindung von Theorie und Praxis in der DaF-Lehrerbildung: Praktikumsprogramm und Vorträge der 1. bis 7. DaF-Didaktik-Tagung in Thessaloniki. Festschrift für Aikaterini Vretta-Panidou*. Thessaloniki: University Studio Press.

Βηδενμάιερ, Δ. (2013). *Η ετερογένεια της σχολικής τάξης ως αφορμή για το σχεδιασμό νέων στρατηγικών διδασκαλίας*. Διεπαφές ανάμεσα στη Γλωσσολογία και τη Διδακτική των γλωσσών: Η Γερμανική ως ξένη γλώσσα στην ελληνική εκπαίδευση (Διαθέσιμο: <https://www.academia.edu/>, προσπελάστηκε στις 22.7.2021).

Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος Πρώτο, Αρ. Φύλλου 199, 2 Οκτωβρίου 2008, Νόμος Υπ' αριθ. 3699. Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Αθήνα.

Μανούσου, Χ. (2017). *Η διαφορετικότητα στο σχολείο: δημιουργία, εφαρμογή και αξιολόγηση ενός περιβάλλοντος διαπολιτισμικής μάθησης στο Δημοτικό Σχολείο. Δημοσίευτη διδακτορική διατριβή*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Σχολή Επιστημών του Ανθρώπου. Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Μπελέση, Δ. (2009). *Πολιτισμική ετερότητα και διαπολιτισμική μάθηση στο σχολείο. Μια πρόταση διαπολιτισμικής διδακτικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Δημοσίευτη διδακτορική διατριβή*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών. Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού.

Προβελεγγίου, Δ. (2013). *Πολιτισμική και γλωσσική ετερότητα στο ελληνικό δημοτικό σχολείο: πρακτικές διαχείρισής της στη σχολική πράξη. Δημοσίευτη διδακτορική διατριβή*.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Σχολή Παιδαγωγική. Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Τσακαλίδου, Σ. (2020). *Διδασκαλία της ορθογραφημένης γραφής σε μαθητές Δημοτικού με δυσλεξία στο μάθημα της Γερμανικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας. Δημοσίευτη διδακτορική διατριβή.* Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Φιλοσοφική Σχολή. Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας.

Τσακαλίδου, Σ. (2021a). *Δυσλεξία και διδασκαλία της Γερμανικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας.* Οηηθ Flθiβ κθiη Prθiς. Αθήνα: Εκδόσεις Καραμπάτος Hueber Hellas.

Τσακαλίδου, Σ. (2021b). *Μαθητές με δυσλεξία. Δυσκολίες και τρόποι ενίσχυσης.* *Aktuell*, 52, 16-19.

Χριστόφη, Μ. (2015). *Εθνοπολιτισμική ετερότητα και αποκλίνουσα συμπεριφορά των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα: οι απόψεις των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Δημοσίευτη διδακτορική διατριβή.* Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Σχολή Επιστημών Αγωγής. Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης.